پێداچوونەوەی کتێب بەرپرسیاریەتییە ... سەدیق سەعید ڕواندزی

پێداچوونەوەی کتێبو شەنوکەوکردنی هەڵەی زمانەوانیو بابەتی،دیاردەیەکی ڕۆشنبیری نوێیە لە دنیای ڕۆشنبیری ئێمەو بە دیاریکراویش زۆرتر لە دوای ڕاپەڕینەوە، پەیڕەو دەکرێت.ساڵانێك پێشەکی نووسین بۆ کتێب لەلایەن نووسەرێك یاخود هاوڕێیەکی دانەری کتێبەکە، باوبوو. بەڵام ئێستا کەمتر پێشەکی بۆ کتێبەکان دەنووسرێت. تەنانەت نووسەری کتێبەکە خۆشی پێشەکی نانووسێت. هەرچەندە لە زۆرکاتدا پێشەکی، دەروازەیەکی باشە بۆ تێگەیشتن لە ناوەڕۆکی کتێبەکەو ئاشنابوون بەماناو گوتاری کتێبەکە. بەتایبەتیش ئەو پێشەکییانەی لەلایەن نووسەرانی بەتواناوە دەنووسرێن. لەوماوانەدا، چەند کتێبێکم خوێندەوە کەلەلایەن ڕووناکبیری دیاری کورد(مەریوان قانع) پێشەکییان بۆ نووسرابوو، ئەوەندەی ناوەڕۆکی کتێبەکە ماناو مەبەستی هەبوو.

کەواتە لە زۆرکاتدا، پێشەکی سەرەتایەکە بۆ تێگەیشتن لە بەرهەمی نووسەرێك.بێگومان پێداچوونەوەی دەستنووسی کتێبێك بەرلە چاپکردنی، هەرکەسێك بیکات، بەرپرسیاریەتییەکی ئەخڵاقیومێژووییو کلتوورییە. ئەخڵاقییە، لەبەر ئەوەی تۆ ئەرکی دەستنیشانکردنو ڕاستکردنەوەی هەڵەی کەسانێکت لە ئەستۆدایەودەبێ زۆر بەوردیو هەستیاریەوەبەحڵی بگەیەنی.بۆ ئەوەی هیچ خەوشێك نێتە سەر نووسەری کتێبەکەو بەدەر بێ لەهەر هەڵەیەکی زمانەوانیو بابەتی. مێژووییشە، چونکە ناوی تۆ وەك کەسێك کە پێداچوونەوەی بۆ کتێبەکە کردووە، دەبێتە بەشێك لەناونیشانوناساندنی کتێبەکە،دواجاریش دەبێتە بەشێك لە مێژوو. بەو پێیەی کتێبەکە چاپ دەکرێتو تاهەتایە دەمێنێتەوە.هەروەها بەرپرسیاریەتییەکی کلتووریشە، چونکە خوێنەرانێك ئەو کتێبە دەخوێننەوەوهوشیاریان پێ زۆر دەبێت.

کەواتە چۆن دەبێ زانیاریەکی هەڵەیان پێ بدەین.بەڵام بەداخەوە وێرای هەموو ئەو بەرپرسیاریەتییانە،هەست دەکەین پێداچوونەوەی کتێب، هەر تەنها بۆ ناوەو بێتە کارێکی لاوەکی.چونکە ئەو ڕۆژنامەو گۆڤاروکتێبانەی هەڵە گرو هەڵەبێوهەڵەچنو سەرپەرشتیاریان هەیە، هاوشێوەی بە شێکی زۆری کتێبەکانی تر، تەژین لە هەڵەی بابەتیو

زمانەوانی.بگرە بە شێك لەو كتێبانە جگە لە نووسەرەكەی، چەند كەسێكی دیكەش پێداچوونەوەیان بۆ كردووە. كەچی لە گەڵ ئەوەشدا هەڵەی بابەتی هێندە زەق دەبینین، خوێنەر سەرسام دەبێت بەوەی كە چۆن نووسەرەكە، یاخود ئەوانەی پێداچوونەوەیان بۆ كردووە، ئەو هەڵەیان نەبینیوە.ئەمە دەریدەخات كە پێداچوونەوەی بە شێكی زۆری كتێبەكان لەلایەن زۆر كەسەوە، بەداخەوە وەك كارێكی ڕۆتینیو لاوەكی لێهاتووەو ئامانج لێی تەنها ناونووسینەكەیە بە بێ ماندووبوونو ئەرك كێشان.دیارە پێداچوونەوەی كتێب ئەركێكی هەستیارو پڕوردە كارییە. بۆیە ئەوانەی پێداچوونەوە لە هەر ڕووێكەوە بێت،زمانەوانی، یاخود بابەتی، بۆ هەر كتێبێك دەكەن دەبێ زۆر بە سەلیقەووردبین بن.

بۆ ئەوەی ئەو هەڵانەشی كە نووسەری كتێبەكە بەسەریدا تێپەڕیون،ئەوان ڕاستی بكەنەوە. كاری ئەوان، دەكرێ بڵێین وەك فلتەرێك وایە، كە هەموو خەوشو كەموكورتییەكان دەپاڵێوێت. لەو ماوانەی ڕابردوودا، چەندین كتێبی جۆراو جۆرم لە هەمووڕووەكانەوە خوێندێتەوە. بەشێكی هەرە زۆریان ئەگەر بڵێم بەدەر نەبوون لە هەڵە،ڕەنگە خوێنەرانی ئەو بابەتە گومان لە ڕاستی قسە كەم بكەن. بەتایبەتیش كەمن بۆ خۆم وەك خوێنەرێكی زیت كتێب دەخوێنمەوەو پەیوەندی من بە خوێنەوەی كتێب، لە ڕوانگەی خوێنەربوونە، نەك نووسەرێك. واتە وەك خوێنەرێك كتێب دەخوێنمەوە. بۆیە زۆر كات ڕێكدەكەوێت، كەهەڵەی سەیر سەیر لە كتێبەكان ببینم. بۆنموونە: كتێبێكی وەرگێڕدراوم لە بارەی ماندێلاوە خوێندەوە،ساڵی مردنی بە هەڵە تۆماركرابوو. واتە هەم نووسەرەكەی، هەمیش وەرگێڕەكەی، دركی ئەو هەڵەیان نەكردبوو. كتێبێكی دیكەم خوێندەوە كە جگە لە نووسەری كتێبەكە، دووكەسی تر پێداچوونەوەیان بۆ كردووە، كەچی پەرەگرافێكی سەیر لە كتێبەكەدا هەبوو، بە بێ ئەوەی هەستی پێ بكەن.

لەپەرەگرافەكەدا هاتووە:(ئوتومبێلەكە بۆ ماوەی چل چركە كۆڵانو شەقامەكانی شاری تەی دەكرد). سەرنج لە چل چركە بدەن. بێگومان ئەو هەڵانە مەرج نییە هەموویان لە نەزانینەوە بن. بەڵكو لە بێ ئاگاییو نەبوونی وردبینییە لە نووسیندا.كتێبێكی دیكەم خوێندەوە،وشەیەك بەچوار شێوە ڕێنووسی جیاواز نووسرابوو. بەم شێوەیە:(حوكومڕانی-حووكومڕانی_حوكوومڕانی_حوكوڕانی). خوێنەر سەری لێدەشێوێت، گەر شێوە ڕێنووسێكی لەم جۆرە ببینێت. ئاخر خۆچاپكردنی كتێب،هەرتەنها دیزاینی بەرگو ناوەڕۆك نییە. ئەی زمان؟ڕێنووس؟تایپوهەڵەی چاپ؟ ئەمانەش بە شێكی سەرەكین لەناوەڕۆكی

کتێب. کۆمەڵە شیعرێکی دیکەم خوێندەوە زۆربەی پیتی(چ) کەلەوشەکان هەیە،لەو کۆمەڵە شیعرەدا کراوە بە(ج) وەك:(چیا_جیا/ چوارەم_جوارەم/چوون_جوون) . بۆیە پێداچوونەوەی کتێب بەرپرسیاریەتییە و ئەوانەی بەکتێب دا ئەچنەوە، پێویستەوردبین‌وهەستیاربن. چونکە ئەرکی بژارکردن‌و ڕاستکردنەوەی هەڵەی کەسانێکییان لە ئەستۆیە. ئەگەر خۆشیان هەڵە بکەن کەواتە هیچیان نەکرد.